

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Altmışıncı İçtima

3.8.1337 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	404
2. — Âzayı kiram muamelâtı	404
1. — Kars mebuslarının intihap mazbatalarına dair birinci şube riyaseti mazbatası	404:407
2. — Müdafaai Milliye Encümenindeki münhaller için intihap icrası	407,413
3. — İkinci defa reye konan kanun	402
1. — İhracaat Resminin ilgası hakkındaki Kanun	402,414
4. — Müzakere edilen maddeler	408
1. — İstiklâl mahkemelerinin muamelelâtını tevhit için hazırlanmış olan talimatnamesi	408:413

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 3,30 sonra

REİS — Reisisani Adnan Beyefendi

KÂTİP : Ragıb Bey (Kütahya)

REİS — Efendim, celseyi açıyorum. Zabtı sabık hulâsası okunacak.

(Okundu.)

1. — ZABTI SABIK HULÂSASI

Birinci celse

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin tahtı ri-yasetlerinde bilnikat zabtı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Cepheden av-det eden âzayı kiramdan bâzılarının beyanâtı istima olunduktan sonra bâzı mesailin müza-keresi için bir celse hafiye akdi kabul oluna-rak teneffüs için celse tatil olundu.

(İkinci ve üçüncü celseler hafidir)

Reis	Kâtip	Kâtip
<i>Dr. Adnan</i>	<i>M. Ragıb</i>	.....

REİS — Zabtı sabık hakkında mütalâa var-mı? (Hayır sesleri) zabtı sabık kabul olundu.

3. — İKİNCİ DEFA REYE KONAN KANUN

1. — *İhracat Resminin ilgası hakkındaki Ka-nun.*

REİS — Efendim, İhracat Resminin ilgası hakkındaki Kanun ikinci defa reye vaz'olun-muştu. 159 rey ile kanun kabul olunmuştur.

2. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Kars mebuslarının intihap mazbataları-na dair birinci şube mazbatası.*

REİS — Efendim Kars Mebuslarından Ca-vid ve Fabri beylerin mazbatası intihabiyeleri bi-rinci şubeye havale edilmiş, şubece bu mazbata müzakere edilmiştir. Mazbatanın şeklini Heyeti Muhteremeye arz edeceğim, mazbataya imza eden arkadaşlardan on zat mazbatanın müed-dasına muhalif olarak imza vaz'etmişlerdir. Hal-

buki mazbatayı kabul edenler yedi sekiz kişi-dir.

Birinci Şube mazbatası

İşbu mazbata birinci şubede tetkik edildi. Müntehibisanilerden bâzısının mutlak olarak serd ettikleri şikâyetin maddeye istinadetme-mesi hasebiyle tasrihi madde edilmek ve ken-dilerinden badelistizah yapılacak tahkikat va-rakasıyla iade olunmak üzere Miralay Cavid Beyle Fahrettin Beye ait her iki mazbata şube-ce talil edilmiş olmakla keyfiyetin bu suretle Heyeti Umumiyyeye arzı ekseriyetle tekarrur ey-lemiştir.

30 Temmuz 1337

Birinci Şube Reisi

Namına	Âza	Âza
Edirne	İçel	Kırşehir
Muhalifim	Mehmed	Sadık
Mehmed Şeref	Âza	Âza
Âza	Âza	Âza
Erzurum	Lâzistan	Karahisari Sahip
İsmail	Muhalifim	Hulusi
	Abidin	

Âza	Âza
Bolu	Bayezid
Abdullah Sabri	Süleyman Sudi
Âza	Âza
Van	Niğde
Muhalifim	Mustafa Hilmi

İntihap mazbatasının ka-bulü taraftarıym

Hasan Sıddık	
Âza	Âza
Muhalifim	Gazianteb
Rifat	Yasin
Âza	Âza
Karahisari Şarki	Sinob
Muhalifim	Hakkı Hami
Memduh	

Âza	Âza
Karesi	İsparta
Muhallifim	Hüseyin Hüsnü
Hacim Muhiddin	
Âza	Âza
Çorum	Kabulü taraftarıyım
Muhallifim	Şemseddin
Ferid	
Âza	Âza
Sivas	Van
Mebusluğun kabulü	Kabulü taraftarıyım
taraftarıyım	Tevfik
Mehmed Rasim	

ŞEREF B. (Edirne) — Efendim malûmu ihşanımız İntihabı Mebusan Kanunu mucibince müntehibi sanilerden vâkı olacak şikâyetin mevadını Meclisi Âliniz takdir eder. İntihabı vâkıda, doksan müntehibisani zannederim bu zata rey vermişlerdir. Yalnız bir kaza müntehibi sanilerden yedi kişi hiçbir madde tasrih etmiyerek diyorlar ki, intihabı vâkı mugayir kanun olarak yapılmıştır. Ne yapılmıştır? Ne için yapılmıştır? Bu gayrimuayyendir. Arkadaşların bâzıları, tahkikat ierasına lüzum vardır dediler halbuki bâzi arkadaşlar buna mahal yoktur, çünkü İntihabı Mebusan Kanunu mucibince yapılan intihap mazbatasında talil edilecek bir nokta görülmemiştir ve kısmen bu mahiyettedir dediler. Bunun için bunun takdiri doğrudan doğruya Meclisi Âlinize aittir. Binaenaleyh Meclisi Âlinize arz ettik (Mazbata tekrar okunsun sesleri)

REİS — Efendim mazbata okunsa da bunda hiçbir şey yoktur. Mazbata doğrudur.

BİR MEBUS BEY — Mazbata mı doğru, yoksa ademikabul mü doğrudur?

REİS — O halde mazbata tekrar okunsun. (Mazbata tekrar okundu) (bunlar hakkında şikâyet ne imiş sesleri), (reye koyunuz sesleri)

Efendim müsaade buyurunuz söz istiyen arkadaşlar var, söz söylenmesini muvafık görmüyorsanız söz vermeyeceğim (görüyoruz sesleri) (reye koyunuz sesleri). Efendim müzakere açılmasını kabul edenler lütfen el kaldırsınlar. Kabul edildi.

TEVFIK Ef. (Kângırı) — Efendiler hepimiz İntihap Kanununu okuduk. Bir mebusun mazbatasını talil etmek için on mesele vardır. On meseleden hiçbirine itiraz dermeyan edilmiyor. Yalnız usulü dairesinde mazbata yapılmı-

mıştır deniyor. Bu bir mebusun Meclisde ademikabulünü katiyen icabettirmez. Mazbata usulsüz yapılmış ise reyler mahfuzdur. Ama tanzimde, tahrirde usule riayet edilmemiş olsa da bu, bir mebusun mebusluğunun reddini icabetmez. Binaenaleyh mazbatanın kabulünü teklif ederim. (Doğru sesleri) (Şikâyet okunsun sesleri)

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Arkadaşlar bu Mecliste mevzuubahsi münakaşa olan birçok kanunların, kararların müzakereatı esnasında son zamanda kalben, ruhan son derecede müteessir bulunuyordum. Lâkin elviyei selâseye mütaallik mevzular, münakaşalar esnasında bütün ruhumla ve bütün kalbimle müteessir olmuş ve neticeye intizar etmiştim ki; bu müzakerenin birisi teşkilâta diğeri de âşara mütaalliktir. Bu üçüncü müzakere ki, bu mübarek elviyei selâse için burada ifa edilmiş oluyor. Allahım-dan dilerim ki, inşaallah yakın zamanda bu mübarek vatandan ayrılmış olan yerlerimiz de iltihak etmiş olacak ve eksik olan mebuslar da burada bulunacaklardır. Arkadaşlar pek uzağa gideceğim. Hattâ Allahımdan dilerim ki, yarın burada bir Tuna evlâdı bir Tuna Mebusu olarak bulunsun.

Arkadaşlar bu o kadar mübarek bir meseledir ki, katiyen müzakere ve münakaşaya değmez. Bilmem neden burada böyle bir mesele açılıyor. Arkadaşlar düşününüz ki, karşınızda bulunan arkadaşımız için hal böyledir, şöyledir diyerek ve madde tasrih etmeden buna ehemmiyet verilerek müzakere edilir mi? (Hayır sesleri) Binaenaleyh müzakereyi zait görüyorum. Müttefikane kabul edelim (Kabul sadaları) (Öyle şey yok sesleri)

REİS — Hilmi Bey müzakerenin kifayetini şifahen teklif ediyor. (Hayır devam sesleri)

YASİN B. (Gazianteb) — Biz rica ediyoruz ki, şikâyetname okunsun.

REİS — Şikâyetnameyi getirtiyoruz okutacağız efendim :

Ankara'da Büyük Millet Meclisi Riyaseti
Celilesine

Sarıkaş'ta, icra kılınan mebus intihabının usul ve kanuna külliyen mugayir olduğu görülmüş olduğundan intihabın tekrar ierası ile hukuku milletın ziyadan vikâyesi için icabeden-

lere emir ve irade buyurulmasını arz ve istirham eyleriz efendim;

Müntehibisani	Bu dahi	Bu dahi
Bekir	Yunus	İsmail Musa
Bu dahi	Bu dahi	Bu dahi
Hüsni	Mehmed	Ali

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Her intihapta böyle şey olur. Mademki madde tasrih edilmiyor. Binaenaleyh intihap mazbatasının kabulü lâzımdır.

RİZA Ef. (Batım) — Arkadaşlar; bu meseleyi gayet yakından takibediyoruz. Tabii elviye selâseden gelecek olan arkadaşların gayrikânunî bir surette intihabedilip gelmesini biz de arzu etmeyiz.

Binaenaleyh bunu yakından takibettik. Telgraf verenler Sarıkamış'tan yedi kişidir. Bir köy müntehibisanileridir ki, Musa namında bir arkadaşlarını intihabettirmek için çok uğraşmışlar, muvaffak olamamışlardır. Bunun için intihap entrikaları olarak belki bir fayda verir, intihap bozulur diye bir telgraf çekmişler. Fakat verdikleri telgraflardan dolayı onlar da pişman olmuşlardır. Esasen bir şey değildir. Buradaki Ali Rıza Bey Kars Şûrasında Dahiliye Vekili idi. Fahrettin Bey Hariciye Vekili idi. Ali Rıza Beyi İngilizler, Nuri Paşa hakkında şahadet için Batım'a getirmişlerdi. Oradan firar etti ve bu zamana kadar hâlî firarda idi.

Sonra fırka kumandanı Cavid Beye gelince; orada büyük bir hizmeti vardı. Katiyen bu intihapta başka bir şey yoktur. Bu mazbatayı rica ederim, bilâtereddüt kabul ediniz.

Riyaseti Celileye

Şube mazbatasının reddi ile mevzuubahsolan arkadaşların mebusluklarının kabulünün reye vaz'ını teklif ederim.

İstanbul Mebusu

Neşet

REİS — Bu tavrîri kabul edenler el kaldırsın. Ekseriyetle kabul edilmiştir.

CAVİD B. (Kars) — Efendim, Kars livası ahalisi, diğer elviye selâse ahalisiyle beraber, doksan üç senesinde eskiden beri tahtı hâkimiyetinde yaşadığı Hükümeti Osmaniyenin elinden cebren alındığı zaman göz yaşları dökmüş

ve müteessir olmuştu. Bu teessürlerini aradan biraz zaman geçtikten sonra Rus Hükümeti kendilerine karşı hilmü şefkatle bir idare temin ettiğiinden dolayı biraz tehvin ettiler. Fakat, dinen, ırkan merbut oldukları Hükümeti Osmaniyeye karşı o hissi sadakatlerini hiç unutmadılar. Aradan zamanlar geçti, Rusların bunca mesaisine rağmen hissi millîlerini azaltacak yerde çoğalttılar. 1330 senesinde Cihan Harbi başladığı zaman Osmanlı kıtaatı elviye selâseye girdi. Kısmen Ardahan'a kadar yürüdü. Nihayet bir taraftan Sarıkamış'a kadar girdi. Birçok zayıat verdi ve o vakit oraya giren Osmanlı kıtaatını ellerini açarak karşılayan rüesa, ahali, mücahidini islâmiye Osmanlı askerinin geri çekilmesi üzerine Rus mezalimi altında ezildi. Ağladı, yürekleri kanadı aradan biraz zaman geçti, tabii iki sene Şark Cephesi Rus kuvveti karşısında Şark kıtaatının gösterdiği kahramanlık, celâdet her ne dersek diyelim. Onları geri çekerek durdurdu. Nihayet elhamdülillah Rus inkılabı başladı. Ve Şark kıtaatı ilerlemeye başladı. Kanlı safahat geçirerek elviye selâseyi işgal etti. Nihayet talihi harb muvafık düşmedi. Yine elviye selâse İngiliz entrikası olarak Ermeni zâlimlerinin eline geçti. Ondan sonra elviye selâsenin en feci safhası geçti. O zamanlar elviye selâsede o kadar cinayet o kadar şenâet yapılmıştır ki, safahatını gözden geçirirsek ağlamıyan göz kalmaz. Bu safahattan sonra memleket bu kadar zaif iken yine memleketimizde teşekkül eden Muhterem Büyük Millet Meclisi Hükümeti Şark Cephesi kıtaatı ile bu Ermeni mezalimi altında ezilmiş, yok olmak derecesine gelmiş olan araziye istirdadetti, o zavallı milleti kurtardı. Binaenaleyh Kars livası ahalisi Büyük Millet Meclisine ve Büyük Millet Meclisini teşkil eden büyük millete ve Şark Cephesi kıtaatına ilelebet medyunu şükrandır.

FAHREDDİN B. (Kars) — Bendeniz vatanın bir parçası olan Kars'ın evlâdından Fahreddin. (Teşerrüf ettik sesleri). 43 seneden beri anavatandan ayrılan elviye selâse ve Kars bugün aynı liva altına girerek Büyük Millet Meclisine evlâdını intihap ve gönderdiğiinden dolayı iftihar ediyor. Milletinin hürmetlerini ve hâr selâmlarını Büyük Millet Meclisine arz ediyor. (Teşekkür ederiz sesleri). Bununla beraber bu harbin en ağır yükleri bizim boynumuza düştü. Şarktaki olan muharebelerden kendi başımız üye-

rinde yedi defa harb olmuştur. Livamız halkı çoluk, çocuk o harbin içerisinde nihayetine kadar bulunmuştur. Yüz bin kadar kurban vermiştir. Bu hususta kanlarımız daima Türkiye'ye doğru akıyor. Birinci Sarıkamış taaruzunda 25 bin çoluk, çocuk ve mâsum kadınlarımızı kestikleri vakitte İslâm şühedalarını topluyorlardı. Bâzan ahali de kendi şehitlerini almak için müracaat ediyorlardı. Ruslar tahkir ediyorlardı. Sizin arzu ettiğiniz Türklerin cenazelerini sizin cenazelerinizle beraber koyacağız diyorlardı. Bu suretle şehitlerimizi bize vermediler. Şehit askerleri toplayıp bir araya doldurdular. Halbuki onlar bizi tahkir etmek üzere yaptılar.

Evdaki analar göz yaşlarını sildiği zaman şükrediyorlardı, Elhamdülillâh Türkler buraya gelip kaldıysa ikisi birden şehitleriyle beraber toprağın altına girdi. Bir gün bunlar gelecek yine bizi kurtaracak diye iftihar ediyorlardı. Ve bununla beraber Ermenilerin tezviriyle Sarıkamış taaruzunda Şark cephesinden her nereden taaruz etse elviye selâse halkı silâha sarılıp Rus ordularını arkadan tehdidedip kendi hemcinsi olan Türklere iltihak ediyorlar. Nikola'nın bunun hakkında bir telgrafı vardır. Yazıyor ki, Kars, Ardahan halkından bu unsurda ne kadar adam varsa katlolunacak diye. Bu haberi Bakü ahali durduğu vakitte Yusuf Bey topçu başof, Ali Merdan Bey telgrafı alma valii umuminin yanına geliyor. Ve oradan bir tezkere alıp Çar Nikola'nın yanına gidiyorlar. Burada yedi buçuk milyon müslüman var. Sen bir devletsin, asker Türkler askerle harb ediyorlar, ahalinin bunda ne kabahati vardır. Hatanızın önünü alacaksınız, diyorlar ve Çar kendi amcasının oğlunu göndererek bu telgrafı geri aldırdı ve 25 bin felâketzede olan bu ahaliye iane vererek islâmların gönlünü aldı. Ama bizim Ruslara adavetimiz gittikçe arttı. Türklere karşı hissiyatımız, sadakatimiz bakidir. Biz her gün bu yolları gözlüyorduk. Bu felâketlerin sonu olarak harbin 34 ncü senesi ki, mütarekeye yakın, ordularımız geldiği vakitte Ermenilerin mukabele vesilesiyle yaptıkları felâkete mâruz kalarak şimendifer güzergâhındaki 120 pare karyemiz matteessüf tahribedildi. Sekiz dokuz yüz kadın, erkek samanlıkların içerisinde doldurularak yakıldı. Biz günahkâr değiliz, yalnız Türk ve Türk unsurunu sevdiğimizden bize bu zulümler yapıyordu. Elhamdülillâh muradımıza erdik. (Elhamdülil-

lâh sesleri) Kanlarımız heder edilmedi. Anavatanı iltihak ettiğinden ve kendimiz aynı liva altına girdiğimizden dolayı iftihar ediyoruz. Milletini de selâmlarını tebliğ ettim. Bundan sonra elviye selâsenin birtakım ıslah edilecek meseleleri var ki, onu da inşallah Büyük Millet Meclisine arz edeceğim. İlelebet birlikte yaşayacağız ve bir arada çalışacağız. (Alkışlar)

2. — *Müdafaai Milliye Encümenindeki münhaller için intihap icrası*

REİS — Müdafaai Milliye Encümeninin dört âzası eksiktir. Bunu Heyeti Aliyeniz ikmal edecekti, heyetçe intihabına karar vermişsiniz. Şimdi o intihabı yapalım. Ekseriyeti izafiye ile olmasına karar vermiştik. Aynı zamanda bu intihap yoklama yerine de kaim olacaktır.

HAMDİ B. (Amasya) — Namzet yok mudur?

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Müdafaai Milliye Encümeninde mevcudolan arkadaşların isimleri okunsun ki, tekrar intihabetmiyelim.

REİS — Efendim, bir defa Müdafaai Milliye Encümeni âzasının isimlerini okuyayım. Yusuf İzzet Paşa cephede olduğu için eksik, Salâhaddin Bey (Mersin) burada, İsmail Bey (Erzurum) memuren bir yere mi gittiler? (Hayır burada sesleri) Gidecekler. Hulûsi Bey (Karahisarı Sahib) buradadır. Rasim Bey (Cebelberek) buradadır. Abdülgani Bey (Siverek) buradadır. (Yok, mezundur sesleri) Ali Haydar Bey (Gene) mevcut, Avni Bey (Saruhan) yoktur. Şükrü Bey (Trabzon) buradadır. Hüsnü Bey (Trabzon) buradadır. İhsan Bey (Cebelberek) buradadır. Hamdi Bey (Burdur) burada, Kâzım Bey (Karesi) yoktur, Recai Bey (Trabzon) yoktur. Yusuf Ziya Bey (Mersin) buradadır. Demek altı zat intihabolunacak efendim. İntihabata başlıyalım mı? İsterseniz Müdafaai Milliye Encümeninde bulunan arkadaşların isimlerini bir daha okuyalım. (Okunsun sesleri)

(Tekrar okundu.) (İstihali rey için esami okundu.)

Ârayı tasnife Hamdi Namık Bey (İzmit), Kılıç Ali Bey (Gazianteb), Abidin Bey (Lâzistan) memur edildi.

On dakika teneffüs.

İKİNCİ CELSE

Açılma saati : 5,30 sonra

REİS — Reisisani Adnan Beyefendi

KÂTİP : Ragıb Bey (Kütahya)

REİS — Celseyi açıyorum.

4. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *İstiklâl mahkemelerinin muamelâtını tevhit için hazırlanmış olan talimatname*

REİS — Efendim istiklâl mahkemelerinin muamelâtının tevhit ve makamat ile münasebetlerini tesbit için bir talimatname lâiyhası Meclise teklif ediliyor. Müsaade buyurursanız bir defa bunu okuyalım, heyeti umumiyesini sonra müzakere ederiz.

İstiklâl mahkemelerinin muamelâtını tevhit ve makamat ile münasebetlerini tevsik için berveçhi âti talimatın bir karar altına alınmasını arz ve teklif ederiz.

21 Mart 1337

İstiklâl mahkemeleri hakkında Talimatname

1. Her istiklâl mahkemesi, muntakası dâhîlindeki kaza ve nevahi ve kurâyi devrederek mümkün olabildiği kadar muhakemeleri mahallî cürümde rüyet ve intaceyliyecektir.

2. Mahkemenin bir mahalde ikameti âzami bir aydan fazla olmayacaktır. Ancak esbabı mübire tehdüsünde temdidi ikamet zarureti hâsıl olursa bu zaruret Meclis Riyasetine bildirilecektir.

3. İstiklâl mahkemeleri her ay hitamında gördüğü işlerin müfredatını natık bir cetveli Meclise göndereceklerdir.

4. İstiklâl mahkemeleri âzaları ile ketebesine idarei merkeziyeye merbut müfettişler misillü harenrah ve yevmiye verilecektir.

5. Her hangi bir memur veya zâbitin re'sen tahtı muhakemeye alınmasına lüzum görülürse bu maznun mensubolduğu daire âmirinden talep ve on güne kadar cevap alamadıkları takdir-

de badettevkif keyfiyetten dairesi haberdar edilecektir.

6. Vekâlet makamından birisi ile istiklâl mahkemeleri arasında tahaddüs edecek ihtilâfat Meclise on gün zarfında hallolunur.

7. Rûesayı memurini mülkiye ve adliyeden birisinin tahtı tevkife alınması icabettiğinde keyfiyeti tevkifi evvel beevvel Meclis Riyasetine bildirilecek ve yerine bir hafta zarfında vekil veya asıl tâyininden sonra emri tevkif iera olunacaktır.

8. İstiklâl mahkemeleri mahkûm ettiklerini diledikleri hapishaneye naklettirebilirler.

9. İstiklâl mahkemeleri nezdinde otuz kişilik süvari müfrezesi bulunacaktır. Mahkemenin göstereceği lüzum üzerine bu müfreme miktarının süvari veya piyade olarak tezyidi Erkânı Harbiye Umumiye Riyaseti ile kararlaştırılacaktır.

10. Her istiklâl mahkemesi müsvedde, esas, karar, kayıt ve zimmet defterlerini tutmaya mecburdur.

11. Muhtelif istiklâl mahkemeleri arasında vazifeden mütevellid olmak üzere tahaddüs edecek bileümle ihtilâfat Makamı Riyaset tarafından hallolunur.

REİS — Efendim, bâzı âzalar söz istediler. Yapacağımız müzakere bu talimatnamenin heyeti umumiyesine dair mi, maddelere dair mi? (Heyeti umumiyesi hakkında, sadaları), (Maddelere dair, sadaları) O halde müsaade buyurursanız birinci maddeyi okuyalım.

RAGIB B. (Amasya) — Usulü müzakere hakkında bahsedeceğim.

Bu bir nizamname, talimatname, kanundur. Bu böyle bir defa okumakla ihata edilmez. Bunun maddelerinin tetkiki için evvel emîrde bunu bir encümene havale edelim. Müstacelen münakaşa ve tetkik etsin, ondan sonra müzakere edilsin, bunu talebediyorum.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim, malûmuâilileri istiklâl mahkemeleri bundan evvel 7 - 8 mıntakada vazifeye başlamışlardır, ellerinde vazifelerinin sureti icrasına ve muamelâtı adliye ve askeriye ve mülkiyede münasebetlerini tâyin eden en ufak talimatname olmadığı için her istiklâl mahkemesi kendi kanaati dairesinde hareket etti. (Çok iyi yaptı, sadaları) Sonra bâzı mıntakalarda nazarı dikkati celbeden haller tahaddüs etti, halbuki teklifatta tetkik buyurulacak olursa görülür ki, - bendenizin anladığıma göre - ne istiklâl mahkemelerinin haiz olduğu salâhiyeti cezaiye-yi takyidetmek vardır ne de mutlaka bunların şu çerçeve içerisinde hareket edeceklerine dair bir şey vardır. Meselâ biz Kastamonu İstiklâl Mahkemesinde idik. Bizi bir mahalde oturmaya icbar edecek bir kayıt yok iken Kastamonu'da dört ay kaldık. Kalmamalıyız. Beş livamız vardı, onlar da Kastamonu, Sinob, Zonguldak, Bolu, Kângırı'dır Ancak Kângırı ve Kastamonu'yu gezebildik. Burada Ankara İstiklâl Mahkemesi vardır. İşin çok olmasından dolayı dışarıya çıkamamıştır. Keza Konya İstiklâl Mahkemesi bir yere çıkamamıştır.

Sonra deniliyor ki, diğer mahkemeler gezmişlerdir. Şimdi bu talimatnamenin bir maddesi var; diyor ki : Her istiklâl mahkemesi bir yerde bir aydan fazla oturamayacaktır. Şayet oturmak zarureti hâsıl olursa o zarureti mutlaka Meclisin Reisine haber verecektir: Şimdi bu suretle her istiklâl mahkemesi memleketi gezmek mecburiyetinde bulunacak, sonra mahallinde infazı ceza etmek suretiyle daha müessir olacaktır. Şimdi bendenize efendim bu talimatname mahiyetinde olduğu için istiklâl mahkemesinin... (Talimatname Meclisten geçmez, sadaları, gürültüler)

REİS — Rica ederim konuşmalıyım, dinliyelim.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Malûmuâliniz bir İstiklâl Mahkemesi Meclisin içinden Meclisi temsil etmek üzere tefrik edilmiş bir heyettir. Bu heyetin âmiri re'sen Meclisin Reisi de değildir. Ancak Meclistir. Binaenaleyh İstiklâl mahkemeleri tahtı hareketlerini ancak Meclise bildirmelidir ve göndermelidir. Ne için Hulûsi Bey buna razı olmuyor? Efendim, rica ederim bu, Meclisin kendi hattı hareketi hakkında dahilî bir karardır. Meclisin kendi arkadaşlarından bâzılarına tahmil edilen bir karardır: Bunu mutlaka kanun olarak göstermeye lüzum yoktur. Bi-

naenaleyh bendeniz diyorum ki, heyeti umumiyesi hakkında görüşmiyelim; maddelere geçelim. Maddeleri muvafık görürseniz kabul edelim. Maddeleri kabul etmezsek o vakit ne alacaktır? Efendim, bakınız bir maddesinde diyor ki; her on beş günde bir cetvel gönderilecektir. Arkadaşlar, ilk defa geldiğim zaman arz etmiştim. Kastamonu'da yapılan şeylerden hiç haberiniz var mı? Rakam üzerine biz gönderdik, bendeniz her ay gönderdim, lâkin bu gönderilen cetveller burada okunmamıştır. Mecburiyet gösterirsek okunacak ve bu vasıta ile arkadaşlarımızın hareketi ve icraatı hakkında muntazaman malûmat alacağız zannederim. Onun için bendeniz diyorum ki; heyeti umumiyesi hakkında müzakere etmiyelim ve böyle Canik, Kastamonu, Konya gibi vâsi mıntakalara, muhtelif mahallere gönderilen arkadaşların mümkün olabildiği kadar vahdetini temin etmek için bir talimatname yapalım. Bunu bendeniz muvafık görüyorum, maddelere geçelim.

MUSTAFA B. (Tokad) — Refik Şevket Bey, İstiklâl Mahkemesine tesir yapmak katiyen caiz değildir, değil mi? Geçen sefer tesir yapıyordu. Bâzı hükkâm vazifelerini yapamadılar. Farz edelim, ben müdahale ettim, şu müdahale etti, ondan dolayı İstiklâl âzaları vazifesini yapamadı.

İkincisi; olur ki, bir İstiklâl Mahkemesinde uygunsuz hüküm verdiler. Bundan dolayı Heyeti Muhtereme doğrudan doğruya o gibilerin cezalarını kendileri verecektir.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Müzakere etmek istediğimiz şey bir takrir mahiyetinde midir, yoksa bir talimatname midir, yoksa bir teklifi kanuni midir? Eğer teklifi kanuni ise her hangi mesul olan bir makamdan gönderilmesi lâzımgelir. Bunu imza eden kimdir ve mesul olan bir makam mıdır? Eğer talimatname ise Mecliste bu şekilde, bir kanun şeklinde talimatnamenin kabulü doğru mudur? Eğer doğrudan doğruya bir takrir mahiyetinde ise kim imza etmiştir, efendim? Bunu anlamak istiyorum.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Şimdi beyim, deminden arz ettim. Meclisin içerisinde Meclis namına icrayı hükme salâhiyettar olmak üzere tefrik edilecek arkadaşların Meclise karşı hesap vermelerini teminen Meclisin muamelâtını tanzim ile mükellef Makamı Riyaset bir şey

teklif ederse, talimatname ismini verirse; isterseniz siz buna kararname deyiniz. (Takibedecek kimdir sadaları) Takibedecek Meclisin şahsiyeti mâneviyesidir. Yani bu meselede bendeniz bir şey görmüyorum. Yalnız Makamı Riyaset tanzimi muamelât için birkaç madde teklif ediyor.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Maddelere geçelim, kararname olarak çıkar.

HAKKI HÂMÎ B. (Sinob) — Refik Şevket Bey bunu ne suretle ve ne hakla müdafaa ediyor onu anlıyalım.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Saruhan Mebusu Refik Şevket sıfatıyla...

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Adliye Vekili namına mı söylüyorsunuz, yoksa şahsınız namına mı?

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Şahsım namına söylüyorum.

HAKKI HÂMÎ B. (Sinob) — Meclisin şahsiyeti mâneviyesi mevzuubahsolurken mebusların yekdiğerine sual teveih etmeye hakkı yoktur.

HASAN BASRÎ B. (Karesi) — Efendim, İstiklâl mahakimine intihabettiğiniz âza Heyeti Celileyi temsil eden vekillerdir. Refik Şevket Bey efendinin buyurdukları ve hile bunların rehberi harekâtı, kanaati vicdaniyeleridir. İstiklâl mahkemeleri âzalarına tevdi ettiğimiz vâsi salâhiyet birkaç madde ile tesbit edilir, zannederim. Ellerinde bulunan kanun takibettikleri hututu esasiyeyi gösterdiği için ayrıca kendilerini takyideder mahiyette talimatname yapmak muvafık değildir. (Pek doğru, sadaları) Eğer efendiler Nizamnamei Dahiliye muhalif bir tarzda böyle talimatname yapmak lâzım ise her halde bunun zannederim ki, İstiklâl mahkemesi âzası birleşerek aralarında, muamelâtta vahdet husulü için bu surette bir şey yaparlar, düşünebilirler. İstiklâl mahkiminde bulunmayan bir zat tarafından buraya talimatname lâyihası gönderilmesi belki yanlış hareketi mucibolabilir. Bu tarzda bu vaziyette zannederim ki, İstiklâl mahkemesi âzası da razı değildir.

Eğer Refik Şevket Beyefendi istiklâl mahkemesi âzası olsalardı burada bu talimatnameleri müdafaa etmez, bilâkis kendi haklarına karşı bir tecavüz mahiyetinde bir şey teklif edildiği için bağırırıldardı. Bunun için talimat lâzım değildir. Eğer gayriresmî tarzda vahdeti teminen bâzı mevaddı tesbit etmek lâzımgeliyorsa bunları İstiklâl Mah-

kemesi âzası kendi aralarında yapabilirler. Nizamnamei Dahiliyi, teamülü ve her şeyi böyle bir talimatname ile ayaklar altına almıyalım. Mahkeme âzaları kendileri toplansınlar, kendileri tesbit etsinler. (Müzakere kâfi, sadaları)

TUNALI HİLMÎ B. (Bolu) — Hasbihal ederken arkadaşlarımızdan birisi bir maddeye dokundular ve o maddenin tayyına ben de razıyım. Heyeti umumiyesi meyanında falan, falan madde âzamn istiklâlini takyideder, demekle bu talimatnamenin reddi katiyen caiz olamaz. Bu idari talimatnamedir, bunun katiyen lüzumu vardır. Diğer bir arkadaşımız da, beyinlerinde hallederler, diyor. Ben muvafakat ederim. Siz muvafakat etmezsiniz, her halde münakaşadan sonra müttefik kahrız. Diğer bir teklifte bulunacağım bunu hangi mahkeme muhakeme edecek? Bunlar hukuku esasiyeyi idariyedendir. Binaenaleyh vaktimiz pek dardır. Arkadaşlarımız hâlâ burada bulunuyorlar. Bir an evvel maddelere geçelim. Maddelerde muzır göreceğimiz, faydasız göreceğimiz şeyleri tayyederiz. (Hayır, maddelere lüzum yok, sadaları.)

YASİN B. (Gazianteb) — Arkadaşlarımızın böyle bir talimatnameye ihtiyaçları olup olmadıklarını bir defa anlıyalım.

REİS — Söz alanlar sırasıyla söz söyleyecekler.

MUSTAFA NECATÎ B. (Saruhan) — Efendim, istiklâl mahkemesi âzası nevama bir vekâlettir. Meclisi Âlinin ekseriyetle intihabedilen âzaları bu vazifeyi deruhde etmişlerdir. Vekâlet takyit kabul etmez. Binaenaleyh Vekil intihabettiğiniz zaman siz bizim vekilimizsiniz demistik ve kendilerine vâsi salâhiyet vermiştik. Şimdiye kadar; niçin böyle yaptınız, niçin şöyle ettiniz, dememiştik. Vekâlet böyle takyit kabul etmez. Bendenizce talimatnameye lüzum yoktur. Bundan maksat muntazaman ifayı vazife etmek ise, bu kanaatin müstereken ve muntazaman çıkması için arkadaşlar arasında bir talimatnameye ihtiyaç varsa, Meclisi Âliden bunu geçirerek bir kanun şekline koymak doğru değildir. Çünkü Vekâleti takyideder. Bir memuru tevkif etmek için, mensubolduğu Vekâlete yazılacakmış, Vekâlet on gün zarfında cevap verecekmiş. Halbuki efendiler, istiklâl mahkemeleri diğer mahkemeler gibi değildir. İstiklâl mahkemeleri memlekete fenalık yapan, memlekette irtisa yapan, rüşvet kabul eden

herkesi ezmek demektir. Binaenaleyh asıl vazife onlara mâni olan vazifelerdir. Meselâ bir mutasarrıfı suiistimali için derhal tevkif etmek her halde bir hüsnü tesir hâsıl edebilir, âni bir tesir yapar. Onu her şeye hâkim kılar, onun için takyidi kabul etmek muvafık olamaz. Heyeti Aliyenin vicdanına müracaat ediyorum. (Doğru, sesleri)

ŞEREF B. (Edirne) — Efendiler, geçen de burada Konya Mebusu Muhteremi Vehbi Hoca Efendi bu memlekete yapılacak en büyük iyilik istiklâl mahkemelerinin iadesidir, demişti. İhtimal ki, memleketimizin istiklâl ve adalete teşne olduğu kadar doğruluğu yıkan ve yakan birçok nesaviyi düzeltmek için ve bunun önüne geçmek için istiklâl mahkemelerine ihtiyacı vardır... Ben şimdi soracağım size, Büyük Millet Meclisi kendi arasından ayırıp da gönderdiği adamların temin edeceği adaleti ne hak ve ne salâhiyetle tahdid ediyoruz? (Fuzuli, sadaları) Şimdi eğer burada tebliğ edilen teklif, doğrudan doğruya talimatname şeklinde ise, Meclisi Âli talimatname yapmaz. Malûmu âliniz ki, Meclis kanun yapar ve o kanunun veçhi tatbikini gösterir ve hattâ sonunda bir madde kor, bunun icrasına falan falan vekâlet memurdur.

İkincisi, istiklâl mahkemelerinin teşkilinde Meclisi Âlinizin kabul ettiği bir kanun vardır. O kanunda diyor ki : İstiklâl hâkimleri kavanini mevzua dairesinde icrayı ahkâm etmekle beraber indelicap onun haricinde yani vicdanından kopan bir hükmü vermek ile mükelleftir. Şu halde bu kadar büyük bir salâhiyetle gönderdiğiniz hâkimlerin hakkını ne veçhile bir talimatname ile takyidediyorsunuz?

Sonra talimatname Meclise tevdi olunur. Meclis talimatname yapmaz. Bu tenezzüldür, efendiler. Efendiler, Meclis kanun yapar, halbuki istiklâl mahkemeleri, kanunu yapmışsınız, ellerine vermişsiniz ve demişsiniz ki : Sizin için mûta olan budur. Ey hâkim, ey vekilim, git Kastamonu'ya, git falan yere benim yerime tevzii adalet et, senin dünyada yalnız, yalnız mesul olacağın bir şey vardır, o da Allah'ın ve vicdanındır. Fevkalâde zaman için fevkalâde tedbir yapıyorsunuz, sonra onun eline de bir talimatname veriyorsunuz. Bu talimatnameyi vermekten maksat Hükümet zihniyetidir, efendiler. (Alkışlar) Başka hiçbir şey değildir. Evet efendiler, Hükümet zihniyetine tatbiki hareket etmek, sen Mehmed-

çiği mahkûm edeceksin, fakat bir kaymakama elini uzatamayacaksın, istediği kadar pislik dolu bir âmire elini uzatamayacaksın. O halde efendiler, Şûrayı Devlet onun cezasını versin, katiyen kabul etmeyiniz.

İstiklâlinizden hürriyetinizden salâhiyetinizden katiyen bir zerre vermeyiniz (Alkışlar) (Bravo sadaları)

MALİYE VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendiler yanlış bir zehaba meydan kalmamın. Arkadaşlar da bu teklifin gûya Hükümet zihniyetiyle yazıldığına dair ve Hükümetten çıkmıştır diye bir zan varsa sizi temi nederim ki, kendim haberdar olmadığım gibi şimdi istifaya da hazırım. Hükümetin katiyen böyle bir şeyden haberi yoktur (Hayır sadaları)

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisari Şarki) — Efendim Refik Şevket Bey biraderimiz şu okunan maddelerin talimatname olarak tesbiti lüzumundan bahsettiler. Kendileri hem mebus ve hem de Adliye Vekili olmak itibariyle ahkâmı kanuniyeye herkesten ziyade vâkıf ve herkesten ziyade riayetkâr olmaları lâzımgelir. Bu talimatnamenin bir maddesinde deniyor ki : İstiklâl mahkemeleri âzalarına müfettişler misillü harcırâh ve yevmiye verilir. Acaba binnetice bütçeye taallûk eden bu gibi para meselesi böyle bir talimatnamenin bir maddesi ile hallüfasl edilebilir mi? (Edilemez sadaları) Zannedirim bu suali kendileri de muvafık görürler.

Sonra talimatname unvaniyle Meclisi Âliden tabii böyle bir karar çıkamaz. Olsa olsa nizamname olabilir (O da olamaz sadaları) Çünkü malûmuâliniz Meclisin Nizamnamei Dahilîsini Meclis yapar. Onun için mademki istiklâl mahkemeleri Meclisi Âliyi temsil ediyor, o mahkemeler hakkında Meclisi Âli nizamname yapmakta elbette salâhiyattar ve muhtardır. Fakat bendeniz zannediyorum ki, arz ettiğim o harcırâh ve yevmiye maddesinden maada maddeler için nizamnameye, talimatnameye yahut kanuna hiç lüzum yoktur. Yalnız harcırâh ve yevmiye hakkında Heyeti Celilenin fikri ne ise bir madde kanuniye olarak tesbit edilmesi lâzımdır. Binaenaleyh...

VEHBİ Ef. (Konya) — Yevmiye verilmemesine Meclis karar verdi.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Binaenaleyh talimatnamenin reddi elzemdir. Buna şüphe yoktur.

Yevmiye ve harcırah meselesine gelince; geçen sene istiklâl mahkemeleri hakkında kanun müzakere olunurken medit ve şedit cereyan eden münakaşalar esnasında bu kürsüden (Arkadaşlar istiklâl mahkemelerine gidecek rüfeka ancak kendi muhassasatını alacak ve bundan başka hiçbir para ve hiçbir tahsisat almıyacaktır.) diye söyleyen yine Refik Şevket Bey arkadaşımızdı. Eğer bunu unutmşursanız zabıtnameye müraعات etsinler.

ADLIYE VEKİLİ REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Katiyen tahsisat hakkında bir şey demedim, eğer ispat edersen her şeye razıyım.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Bakarız zabıtnameye. Bir defa tahsisatları hakkında müzakere cereyan ederek faaliyetleri tecil olunan sabit istiklâl mahkemeleri âzahklarında bulunan rüfekayı kıram zannederim Divanı Riyasetin bir kararıyla yevmiye ve harcırah namıyla birtakım paralar almışlardır. Bu lâzım mıdır değil midir? Bu bir meseledir ve Divanı Riyasetin buna salâhiyeti ver midir, yok mudur? Bunun takdiri de Heyeti Celileye aittir. Binaenaleyh tekrar arz ediyorum; eğer yevmiye ve harcırah verilmesi lâzımgeliyorsa bunu bir madde kanuniye olarak yapalım, bu talimatnamenin eddi ehem ve elzemdir.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Reis Bey usulü müzakere hakkında söyleyeceğim. Meclisimizin kendi...

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Reis Bey daima bir adam mı söz söyleyecek? Bize sıra gelmiyecek mi? Biz de söz aldık.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim; şimdiye kadar kendimize ait olan hususat hep celsei hafiyede olmuştur. Bu da Meclisin vazaihi dâhiliyesine aittir. Birbirimizle daha iyi, daha açık olarak anlaşmamız için bir celsei hafiyeye teklif ediyorum. Bendeniz bir mebus sıfatıyla arz ediyorum. Celsei hafiyede müzakere edilsin. (Olamaz sadaları)

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Muhterem arkadaşlar; bendenizin istiklâl mahkemelerinin müdafii olduğumu bilirsiniz. İstiklâl mahkemeleri zamaniyle sabit olmuştur ki, memlekete çok hizmet etmiştir. Fakat bununla beraber istiklâl mahkemeleri âzalarını buraya celbetmek keyfiyetinin esbap ve avamili bizzet tetkik edilmiş değildir. Malûmuâlinizdir

ki, hükümet göstermiş olduğu esbabı mucibede, gerilerde Devlet kendi vazâifini görecektir kudret ve kuvveti haiz olduğundan artık istiklâl mahkemelerine lüzum kalmamıştır. Binaenaleyh bunların tatili tatbiki lâzım olduğundan dolayı istiklâl mahkemeleri âzaları geriye çağırılmıştır deniyor.

Fakat efendiler; bu esbabı mucibede yalnız Ankara'daki istiklâl mahkemesi ipka edilmiştir. Bunların meyanında onun da ref'i lâzımgelirdi. Yani yalnız onun esbabı mucibe meyanında istisna edilmesi doğru değildir. Yalnız bir numaralı istiklâl mahkemesinden gayrisi celbedilmiştir. Öyle anlarız ki, istiklâl mahkemesi hakkında taşrada bulunan arkadaşlarımızın memurun ve sairenin suiistimalini gördükçe ve ellerini, kahir darbelerini onların üzerine, saldıka ve üzerlerine gitmek istedikçe Hükümetin zihniyeti bunları buraya celbettirmeye sebep teşkil etmiştir. Efendiler istiklâl mahkemeleri aleyhinde söz söylendiği vakitte bendeniz demiştim ki: İstiklâl mahkemelerinin ittihaz etmiş oldukları hükümler hakkında söz söylemek için içlerine yakından vâkıf olmak lâzımdır; biz işitiyoruz ve haberler de bunu müeyyittir. İstiklâl mahkemeleri memlekette iyi bir tesir bırakmıştır. Öyle olduğu halde istiklâl mahkemelerinin aleyhinde söz söylemek doğru değildir. Biz istiklâl mahkemelerinin hükümlerini bir kere tetkik için bir encümene havale etmek lâzımdır. Her hangi bir encümen tarafından bunların hükümleri tetkik edilir. Bir fenalık varsa o arkadaşlara ihtar edebiliriz. Bunlar yapılmadı. Arkadaşların burada talebettikleri veçhile ve benim talebim üzerine o cetveller buraya geldiği halde henüz okunup bir karar verilmediği halde, biz doğrudan doğruya Hükümetin talebini körü körüne kabul ederek istiklâl mahkemelerini buraya getirdik.

Bugün o lüzum kendiliğinden tecelli etmek suretiyle Heyeti Vekile talebiyle biz bir karar ittihaz ettik ve onları tekrar gönderiyoruz. Arkadaşların vazâif ve salâhiyetini tahdid edici böyle bir nizamname ve böyle bir talimatnamayı ileri sürmek onları, Hükümet zihniyetiyle takyid etmek, kontrol altında bulundurmamak, icabında eğer siz memurlarımıza ilişirseniz sizi geri getiririz, gibi bir tehdit mahiyetinde başka bir şey değildir. Efendiler, istiklâl mahkemelerini biz memleket dâhilinde yalnız Mehmedçikleri asmak için göndermiyoruz.

İstiklâl mahkemeleri memlekette iş görecek memlekette en büyük fenalık ve tahribat yapan en yüksek adamlardan işe başıyarak onların ellerini kopardıktan sonra ve onların tepelendiği gün memleket kurtulacaktır. Binaenaleyh bu arkadaşlarımız buradan giderken hepimiz temin etmeliyiz ki, her nereden fenalık görürse görsün ve kime mensubolursa olsun onu tepeleyip ve onun hakkında adaleti infaz etsin. Yoksa hiçbir vechile nizamname, talimatname yaparak ileri sürmek ve onların vazifelerini tahdidetmek doğru değildir.

Bu; onları köle mevkiine indirmek demektir. (Hâşâ, sadaları) ve onlar köle mahiyetini haiz değildir ve nedendir ki, anhyamıyorum, bundan evvel istiklâl mahkemeleri için böyle bir talimatname yapılması hâtıra gelmedi ve mevzuubahsolmadığı halde, istiklâl mahkemeleri kurulandan beri böyle hiçbir şey ileri sürülmediği halde, bugün yeni istiklâl mahkemeleri için ileri sürülüyor? Bu da bize bir fikir verebilir.

Hem meclisler talimat yapmaz. Demin de arz ettiğim vechile istiklâl mahkemelerinin hududu salâhiyeti kendi kanunlarında vardır. Binaenaleyh bir de talimatname tanzim etmek olmaz. Velevki talimatname yapsak bile kanun hiçbir zaman takyidedilemez. Çünkü, hâkim kanundur. Hiçbir vakit böyle talimatlarla o takyidedilemez. Hem Meclis talimatnameler yapmaz. Binaenaleyh, reddini teklif ediyorum.

REİS — Efendim, söz alan daha dört arkadaşımız vardır. (Müzakere kâfi, sesleri) Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü, efendim.

Bir kere maddelere geçilmesini reye koyacağım. (Hayır, ret, sadaları) Maddelere geçilmesi-

ni kabul edenler, lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Müdafaai Milliye Encümeni için yapılan intihabatın neticesini arz edeceğim. İntihabata iştirak eden arkadaşların adedi (190), bunun altısı müstenkiftir. En ziyade rey kazanan arkadaşların isimlerini berveği âti arz edeceğim : Cavid Bey Kars 154, Ömer Lûtfi Bey Karahisarı Sahib 124, Rıza Nur Bey Sinob ? Vehbi Bey Karesi 78, Hilmi Bey Ardahan 78, Vehbi Efendi Konya 49, Yunus Nadi Bey İzmir 49, iki kişi aynı derecede rey almış onun için kur'a çekilmesi lâzımdır.

VEHBI Ef. (Konya) — Efendim rüfekayı kiramın teveccühüne teşekkürler ederim. Fakat devam edemeyeceğimden affımı rica ederim (Hayır sesleri)

REİS — Efendim müsaade ediniz. Kur'a çekilecek, Vehbi Efendinin şimdi söylemeleri doğru değildir.

SALİH Ef. (Erzurum) — Vehbi Efendi kürsüden istifa etmiştir. Başka bir mesele kalmamıştır.

REİS — Müsaade buyurun, efendim, kur'a çekilecek. Buyurun Sırrı Bey kura çekin.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Vehbi Ef. Konya. (Alkışlar)

REİS — Efendim, Vehbi Efendiye kur'a isabet etmiştir.

Efendim, müsaade buyurun, dün, malûmuâliniz Hükümet tarafından bir celsei hafiye akdi kabul edilmişti. Onun için samiin, salonu tahliye etsinler.

(Üçüncü celse hafidir.)

İhracat Resminin ilgası hakkındaki Kanuna verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Mustafa Tâki Ef. (Sivas), Abdullah Ef. (Bolu), Sabit B. (Kayseri), Mehmed Nadir B. (İsparta), Mehmed Âkif B. (Burdur), Bekir Sıdkı Ef. (Siverek), Ahmed B. (Yozgad), Sırrı B. (Ergani), Mehmed Şükrü B. (Karahisarı Sahib), İbrahim B. (Mardin), Hüsnü B. (Bitlis), Ragıb B. (Gazianteb), Dr. Fuad B. (Bolu), Neemeddin B. (Siird), Besim B. (Kastamonu), Mustafa B. (Kozan), Fuad B. (Çorum), Mehmed Ragıb B. (Amasya), Necati B. (Bursa), Kadri B. (Siird), Abdürrahman Lâmi Ef. (Gazianteb), Mustafa Kemal B. (Ertuğrul), Tahsin B. (Aydm), Şükrü B. (Bolu), Rıza Vamık B. (Sinob), Halil İbrahim B. (Antalya), Yusuf B. (Denizli), Hacim Muhiddin B. (Karesi), Muhtar Fikri B. (Mersin), Ali Şükrü B. (Trabzon), Ali Vâsif B. (Genç), Hâfız Şahin Ef. (Gazianteb), Arif B. (Bitlis), Fahreddin B. (Kars), Kılınç Ali B. (Gazianteb), Lûtfi B. (Malatya), Mehmed Vasfi B. (Karahisarı Şarki), Dr. Suad B. (Kastamonu), Rifat B. (Tokad), Şerif B. (Sinob), İsmail B. (Erzurum), Fuad B. (Bolu), Memduh B. (Karahisar Şarki), Reşad B. (Saruhan), Ömer Mümtaz B. (Ankara), Hüseyin Hüsnü Ef. (İstanbul), Haşim B. (Çorum), Edib Ef. (Batum), Dr. Asım B. (Amasya), Mustafa B. (Antalya), Nebil Ef. (Karahisarı Sahib), Arslan B. (Maras), Tevfik B. (Van), Hamdi B. (Ertuğrul), Ragıb B. (Kütahya), Sırrı B. (Siverek), Halil Hulki Ef. (Siird), Abdullah Ef. (İzmit), Rasim B. (Elâziz), Necib B. (Mardin), Rifat B. (Kayseri), Dr. Fikret B. (Kozan), Behçet B. (Kângırı), Ali Vefa B. (Antalya), Hacı Nuri B. (Siird), Mehmed Âkif B. (Burdur), Refet Ef. (Maras), Salih Ef. (Siird), Emir Pş. (Sivas), Besim Atalay B. (Kütahya), Arif B. (Konya), Hakkı Hami B. (Sinob), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), İzzet B. (Tokad), Esad B. (Mardin), Muhiddin B. (Elâziz), Emin B. (Canik), Hilmi B. (Ardahan), Mustafa Necati B. (Saruhan), Tunali

Hilmi B. (Bolu), Halil B. (Ertuğrul), Hâfız Mehmed B. (Biga), Yunus Nadi B. (İzmir), Hacı Süleyman Ef. (İzmir), Mustafa Fehmi Ef. (Bursa), İhsan B. (Cebelibereket), Rasim B. (Sivas), Celâl B. (Gene), Ziya B. (Kângırı), Sadullah B. (Bitlis), Hüseyin Avni B. (Kozan), Hulûsi B. (Karahisarı Sahib), Ömer Lûtfi B. (Saruhan), Şükrü B. (Canik), Şeref B. (Edirne), Dr. Adnan B. (İstanbul), Neşet B. (Kângırı), Hamdi B. (Tokad), Hamdi B. (Amasya), Hamdi B. (Diyarbakir), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), Mahmud Celâl B. (Saruhan), Hakkı B. (Van), Şemseddin Ef. (Ankara), Hamdi B. (Genç), Abidin B. (Lâzistan), Hasan Tahsin B. (Antalya), Ali Rıza Ef. (Amasya), Neşet B. (İstanbul), Pozan B. (Urfa), Sâmi B. (İçel), Hacı Feyzi B. (Elâziz), Hacı Hayalî Ef. (Urfa), Ziya B. (Sivas), Şakir B. (Ankara), Veli B. (Burdur), Yusuf Ziya B. (Mersin), Mustafa B. (Dersim), Edhem Fehmi B. (Menteşe), Sıdkı B. (Kırşehir), Hulûsi Ef. (Kastamonu), Nafiz B. (Canik), Said Ef. (Kângırı), Şeyh Hacı Fevzi Ef. (Erzincan), Abdullah Ef. (Sinob), Ali Süruri Ef. (Karahisarı Şarki), Âtîf B. (Bayezid), Rüşdü B. (Maras), Âtîf Ef. (Ankara), Dr. Eşref B. (Adana), Şevket B. (Sinob), Dr. Ali Haydar B. (Gene), İsmail Remzi B. (İsparta), Naci B. (Elâziz), Sıdkı B. (Malatya), Mustafa Hilmi Ef. (Niğde), Bahri B. (Yozgad), Zamir B. (Adana), Ali Ulvi B. (Burdur), Abdülhalim Çelebi Ef. (Konya), Salih Ef. (Erzurum), Necati B. (Erzurum), Tahir B. (Kângırı), İbrahim Süreyya B. (Saruhan), Cavid B. (Kars), İbrahim B. (Karesi), Derviş B. (Mardin), Halil İbrahim Ef. (İzmit), Mustafa Vasfi B. (Tokad), Reşid Ağa (Malatya), Fevzi Ef. (Batum), Midhat B. (Mardin), Hüseyin B. (Erzincan), Necib B. (Ertuğrul), Hasan B. (Trabzon).

(Ret ve müstenkif yoktur.)